

JEGYZET

Magyarország Ferences rendfőnöke azt ígérte a Budapest-rózsadombi szülőknek, hogy kereszteny szellemben fogja nevelni a gyerekeiket. Nem tesz kötelezővé sem hittant, sem misét. A tanítást rövid ima vezeti csak be, és aki nem hittant választ, az általános vallásoktatásban részesül. Ezért szeretnék az egyik kerületi iskolát megkapni. A tanárok sem ellenkeznek annyira, mint eredetileg gondolták volna; húsnál többen nyilatkozták, hogy maradrának akkor is, ha már nem közalkalmazottak.

Mindez a budapesti Móricz Zsigmond Gimnáziumban zajlott. Abban a tanintézetben, amely évtizedeken át a Budapest-rózsadombi "felső tízezer" gyermekinek iskolája volt. "Eredeti épületét" – a század elején épült Baár-Madas Gimnáziumot – a református egyház már évekkel ezelőtt visszakapta. A Móricz Gimnázium mégsem szűnt meg, nem is alakult vissza. Vadonatúj helyre költözött: a Rózsadomb legszebb telkén sebtében megépített épületbe. A régi-új intézmény megnyitására nem kisebb személyiség, mint a főpolgármester jelent meg (annak az ellenzéki pártnak a képviselője, amely elszánt antikommunizmusról volt ismert). A mostani megbeszélést a Ferences rendfőnök és a némileg tartózkodó szülők között viszont a kerületi polgármester vezette: annak a pártnak a tagja, amely a legliberálisabb egyházzel politikai nézeteiről ismert.

Íme, az elmúlt négy év kicsinyben, és elismerem, sarkítva is kissé. Én még emlékszem a rózsadombi Zárda-utcára, ahol a most megigényelt iskolában szigorú apácák tanítottak. Emlékszem, hogy mindegyikünknek egy-egy fahásábot kellett naponta az iskolába vinnünk, hogy legyen mivel fűteni (így is lett szénszünet). És emlékszem a környező házakra – az egyikben megpróbáltunk lakni, amíg a hideg ki nem üzött minket –, amelyek kilött falakkal emlékeztek Buda orosz bevételére. És

most ebben a reprezentatív épületben, amelyet az ellenzéki főváros támogatásával a Kádár-rendszer egykori elit gimnáziuma kapott, fölláll a szerzetes, és ígéretet tesz rá, hogy nem egyházi, hanem kereszteny szellemben fogja nevelni a hozzá beiratkozó gyerekeket. Hallgatják őt – és nem is ellenségesen – azok a szülők, akik néhány éve talán el sem tudták volna képzelní, hogy gyerekük hittant tanuljon. Szavait mérleglik azok a pedagogusok, akikről jól tudom, hogy egy-két ével ezelőtt hallani sem akartak "csuhásról" az iskoláikban. Íme, a fordulat. Íme az ország, 1990–1994.

Mi történt ez alatt a négy év alatt velünk? Hogyan érkeztünk ebbe a világba? Nem volt könnyű út, annyi biztos. A Zárda-utcát például – a Margitkörúttal együtt – a kerületi önkormányzat át-, illetve visszakeresztelte. De már a Moszkva-tér régi-új nevében nem sikerült megállapodniuk; az ma is "fölszabadítónkra" emlékezik. Időközben – mint megannyi képviselő-testületben – megbomlottak a pártviszonyok. A képviselők kedélye is megnyugodott valamelyest; az éles kirohanásokat és a pártsszerű fogalmazásokat mára fokozatosan a tárgyszerű közreműködés, de legalábbis annak igénye váltotta föl. A kerület lakói – köztük természetesen a Kádár-rendszer, sőt a Rákosi-korszak pozicionáltai is – "budai polgárrá" léptek elő (vagy vissza). A polgármester sem ellenzéki mindenekelőtt ma már, hanem e polgárok előjárója. A tennivalók súlya és a főiadatok tömege egyszerűen belekényszerített mindenjáunkat abba, hogy "élni tudunk a szabadsággal".

Pedig hogy nem tudtunk! Nem nehéz visszaidézni – a sajtót is számtalan szor megjárta – az egyik kerületi gimnázium diákjainak "lázadását", akik az ellen tüntettek, hogy tanáraiak és igazgatójuk "parancsolgassón" nekik. Azok a fiatalok, akik a Kádár-rendszer végnapjaiban kerültek oda, és megszokták, hogy az iskolában kellemes légkör,

engedékeny hangnem uralkodik, tekintettel többek között a szülők társadalmi állására. Az új követelmények, amelyek természetesen látszottak volna másutt, egyszerre jöttek a "rendszer-váltással". Hirtelen úgy tűnt, mintha az egész demokratikus fordulatot pusztán ellenük találták volna ki. Nemcsak a gyerekeknek és szüleiknek tűnt így, hanem egy pillanatra még néhány régről ismert újságíró kollégának is (vö. "a pesti sajtó"), akik amúgy is minden gyanakodtak az iskolai szigorra. Az első komoly oktatáspolitikai krízis a kerületben, talán a fővárosban is... S mert az igazgató kitartott, az akkor még ellenzéki önkormányzat csak nagyon nehezen tudott megbékálni vele. Évekig tartottak a vizsgálatok és akadékoskodások, a figyelmezetések egyfelől és a támogató ajánlatok másfelől. Ami még hagyján. De aztán – mert hogy az intézmény eléggé értelesen mutatkozott – megindultak a protekciósérésök is, annak rendje-módja szerint. Tudtunk hát élni a szabadsággal? A jelszó néhai kitalálója, egykor maga is kerületi lakos, elégedetten mosolyoghat magában, ha tud.

Messziről jöttünk... Arra is emlékszem, hogy hírlapíró kollégáim egyike-másika fölháborodottan tárna a kerületet – még nem "urak", már nem "elvtársak" –, aik azt találták följárnani, hogy anyagilag is hozzájárulnak például a telefonfejlesztéshez. (A rózsadombiak "meg akarják venni a szocializmust" – jóllehet az ötletet egyenesen maga N. K., a posta akkori pártfelfüggyelője sugallta: telefon nincs, de legalább egy jó tanács...) Ma minden második sarkon ott a telefon. A szocializmus e felháborító kiárusításától az iskola békés felekezeti átadásáig minden össze hét esztendő telt el.

Tudtunk élni azzal, ami 1989–90-ben valósággal az ölünkbe pottyant? Nem, nem tudtunk élni... De igen, mégiscsak tudtunk. És ezt nem onnan gondolom, hogy a viták ma tárgyszerűek, a részt-

vevők fölkészültek, hogy kevesebb az előítélet, vagy legalábbis jobban tudjuk elrejteni magunkban. Nem is onnan, hogy a Ferences tartományfőnök természetesen érvel egy iskola megszerzéséért (amelyhez szigorúan véve nem volna lehetsége). Hanem abból a természetességből, ahogy a gyermekgenerációk fogadják azt, ami körülöttük hirtelenjében megjelent. A komoly beszélgetések-ből, hogy kire kellene és kire biztosan nem kellene szavazni, ha majd a választás jön. Az elszánthatóból, amivel – ha egyesek környezetet szennyeznek – a környezet védelmére kelnek. A megszokásból, amellyel az új technikát, az új távlatokat, az új magatartásokat a magukévé teszik. A bizalomból, amellyel induló életük részévé avatják mindenzt, amit én még mindig csak egy percnyi lélegzetvételnek érzek, és rettegnek, hogy megint elveszíthetjük. Igen, ez a bizalom, ez a természetesség, ez az odaadás és elszánthatóság hiányzik belőlem – és azokból, aik tudatosan éltük végig a legutolsó "rendszer-váltást" csakúgy, mint a megelőzőket.

Ez-e az a világ, ahová készülődtünk? Biztosan magam sem tudom. Ha arra gondolok, hogy fölszabadítóink végre elvonultak, akkor föllélegzem. A mohó bírvággal kombinált barbár előítéletesdi miatt viszont elszorul a torkom. Attól ijedek meg, hogy minden többen vágyódunk vissza a tegnapi világba. Ahol nem volt telefonom, de legalább másnak sem volt; ahol keleti kocsira futotta, de másnak sem volt sokkal jobb; ahol a gyerekem azt tanulta, amit épp tanítottak neki, de legalább ápoltam a reményt, hogy egyszer majd elmondhatom neki a teljes igazságot...

Most itt van ez az egyszer. És én nem szeretném, még most sem, elveszíteni az illúzióimat.

Kornye Rudi